

משפט בינלאומי

4. מדינות

נושאים לדיון

I. היווצרות מדינות והכרה במדינות

II. ריבונות וחסינות

III. אחריות מדינות

I. איך נוצרות מדינות?

התנאים לקיומה של מדינה (אמנת מונטווידאו)

תל אביב, ישראל, 14 במאי 1948

ג'ומה, דרום סודן, 9 ביולי 2011

1. אוכלוסייה קבועה

2. שטח מוגדר

3. ממשל אפקטיבי

4. עצמאות בניהול יחסי החוץ

=< מדובר בתנאים פיזיים

• מתי מדינות מפסיקות להתקיים?

הכרה בינלאומית

הכרה על ידי מדינות אחרות אינה מהווה תנאי לקיומה של מדינה (סעיף 3 לאמנת מונטווידאו), אבל יש לה חשיבות מעשית רבה.

הכרה יכולה להיות מפורשת (למשל הצהרה ממשלתית) או משתמעת (למשל כינון יחסים דיפלומטיים). היא אינה ניתנת לביטול.

ההחלטה אם להכיר או לא מסורה לשיקול דעתה של כל מדינה. לרוב מתקבלת על בסיס:

- **שיקולים עובדתיים** – האם מתקיימים התנאים הפיזיים המנויים באמנת מונטווידאו?

- **שיקולים נורמטיביים** - האם ראוי להכיר?

שיקולים נורמטיביים מרכזיים:

- הזכות להגדרה עצמית לאומית

- כיבוד נורמות בסיסיות אחרות של המשפט הבינלאומי (כגון האיסור על שימוש בכוח והגנה על זכויות אדם).

הלכות להגדרה עצמית לאומית

ניתן להגדירה כזכות של כל עם למשול בעצמו ולבחור בעצמו את דרכו הפוליטית, הכלכלית, החברתית והתרבותית. זכות זו מעוגנת בשורה של אמנות ומסמכים בינלאומיים, ביניהם:

◆ מגילת האו"ם (1945) סעיף 1(2), הקובע כי אחת ממטרות האו"ם היא "לטפח יחסי ידידות בין האומות, יחסים שיסודם בכיבוד העקרון של שוויון זכויות והגדרה עצמית לעמים..."

◆ סעיף 1 לאמנה הבינלאומית בדבר זכויות אזרחיות ופוליטיות (1966) וסעיף 1 לאמנה הבינלאומית בדבר זכויות כלכליות, חברתיות, ותרבותיות (1966): "לכל העמים הזכות להגדרה עצמית. בתוקף זכות זו חופשיים הם לקבוע את מעמדם הפוליטי ולשקוד בחופשיות על פיתוחם הכלכלי, החברתי, והתרבותי".

◆ הצהרה בדבר יחסי ידידות [Declaration on Principles of International Law] (1970) concerning Friendly Relations and Cooperation among States in Accordance with the Charter of the United Nations, סעיף 1(5): "מכוח העקרון של שוויון זכויות והגדרה עצמית לעמים המעוגן במגילת האו"ם, לכל עם יש זכות לקבוע את מעמדו הפוליטי באופן חופשי וללא התערבות חיצונית, ולשקוד על פיתוחו הכלכלי, החברתי והתרבותי".

שאלות בנוגע לזכות להגדרה עצמית לאומית:

- מהו "עם"?
 - איזו צורת התארגנות פוליטית מממשת את הזכות להגדרה עצמית?
- < סעיף 5(4) להצהרה בדבר יחסי ידידות - עם יכול לממש את זכותו להגדרה עצמית בדרך של הקמת מדינה עצמאית, התמזגות מרצון חופשי עם מדינה אחרת, או בחירה חופשית של כל מצב פוליטי אחר.
- * כיצד יש לאזן בין השאיפה לממש את זכות ההגדרה העצמית בדרך של הקמת מדינה עצמאית לבין עקרון הריבונות והזכות לשלמות טריטוריאלית?
- דוגמאות: קוסובו, פלסטין, דרום סודן, קוויבק, קטלוניה

כּיבּוּד נּוּכּוּחַת כּסּיּסוּת אַחַרּוּת שֶׁ הַמּשַׁט הַבּינְלָאוּתִי

האיסור על שימוש בכוח (סעיף 2(4) למגילת האו"ם)

- דוגמא : צפון קפריסין (TRNC)

מחויבות לכבד זכויות אדם

- דוגמאות : רודזיה, מדינות הגוש הקומוניסטי

* E.C. Declaration on the 'Guidelines on the Recognition of New States in Eastern Europe and in the Soviet Union' (Dec.16, 1991).